

Medijska i informacijska pismenost u obrazovnoj reformi u Kantonu Sarajevo

Namir Ibrahimović¹

Polazeći od principa da treba mijenjati nastavnikocentrični i sadržajnocentrični obrazovni sistem koji od učenika zahtijeva poslušnost i reprodukciju i koji sve učenike posmatra kao da imaju jednake uvjete za učenje i jednako razmišljanje traženih lekcija/nastavnih jedinica, obrazovna reforma u Kantonu Sarajevo zasniva se na konceptu nastave koja će insistirati da učenici uče tokom časova, da se đacima postavljaju veći zahtjevi, da se traži da razumiju sadržaje, da ih propituju i kreiraju; podrazumijeva se drugačije okruženje za učenje, uključivanje sadašnjosti i učeničkih interesovanja u sredstva za poučavanje (a mediji i informacije u velikoj mjeri čine i učeničku i nastavničku svakodnevicu) te povezivanje različitih predmeta u zajedničko i smisleno poučavanje učenika nekog odjeljenja. Reforma podrazumijeva, u krajnjem cilju, kreiranje školskih kurikuluma koji će svake godine pažljivo planirati svoje učenje i poučavanje i prilagođavati ga i to nakon što se, uz stručnu javnu raspravu, masovne edukacije nastavnica/nastavnika te pilotiranje novih kurikuluma u samoj nastavi u eksperimentalnim školama, završi kompetan proces.

U trenutnom obrazovnom sistemu medijska i informacijska pismenost prisuti su kao eksces – individualna volja i znanje i pojedinih nastavnika/nastavnica; ne postoji smisleno obrazovanje koje će djeci omogućiti da razumiju medije, da propituju informacije te da prepoznaju sve zamke medijskih sadržaja i medijskih manipulacija kojima su konstantno izloženi. Zapravo, medijska i informacijska pismenost samo su dio zanemarenog sadržaja jer nastavni programi (NP) su zastarjeli, okoštali i rijetko kad se dotiču onoga što je iz neposrednog dječijeg interesovanja. Tradicionalno, mediji su prepuštani predmetima iz oblasti maternjeg jezika, i tiču se, uglavnom, formalnih informacija vezanih za vrste medija i medijske sadržaje.

Još 2015. pisao sam u tekstu „Mediji i medijska pismenost u osnovnoj školi“ (**publikacija: *Medijska pismenost u digitalnom dobu, Internews, urednica Vanja Ibrahimbegović Tihak***): „Medijska pismenost u osnovnim školama u Bosni i Hercegovini nepoznat je pojam. Ako pođemo od definicije da je medijska pismenost „sposobnost pristupa, analize, vrednovanja i odašiljanja poruka posredstvom medija“, onda bh. osnovnoškolsko obrazovanje prešućuje medijsko opismenjavanje i ne koristi medije kao edukativno sredstvo. Osnovno obrazovanje u BiH medijima se bavi isključivo kao formom, bavi se historijom razvoja medija i medijskim vrstama, i to isključivo kao marginalnim temama. Medijski sadržaji su, eventualno, prisutni na časovima odjeljenjskih zajednica ili u projektima koji se odvijaju mimo nastave

¹ faumeph@gmail.com

i ne vrednuju se ocjenama. Tako imamo paradoks da đaci koji su konstantno okruženi medijima i medijskim porukama u školi vrlo malo i površno govore o medijima.“

Obrazovna reforma ne podrazumijeva uvođenje novog predmeta koje će se baviti medijima, nego generalno, kroz praćenja usvojenosti ishoda u okviru većine nastavnih predmeta kod učenika - razvijajući kritičko mišljenje, komunikaciju, saradnju i kreativnost – pratit će i pomagati učenicima kako da budu *mudri korisnici medija*, a ne samo puki konzumenti. Već u ciljevima² pojedinih predmeta vidljiva je veza sa elementima medijske i informacijske pismenosti. Naprimjer: ciljevi iz predmeta informatika:

- 1) Korištenje informacionih tehnologija za kreiranje, organizovanje, čuvanje, rukovanje, traženje i pronalaženje digitalnog sadržaja.
- 2) Primjena stečenih znanja o različitim digitalnim uređajima i medijima kao podrške u učenju, istraživanju i kreiranju mogućih rješenja.
- 3) Razvijanje kreativnosti i znanja o digitalnim medijima, digitalnom društvu i IT-u za svakodnevnu upotrebu primjenjujući mjere zaštite prilikom korištenja istih.
- 4) Razvoj i primjena analitičkih vještina, vještina za rješavanje problema, logičko povezivanje podataka, algoritamskoga razmišljanja, analize i primjene mogućih rješenja kroz pisanje računarskih programa, te kreiranje vlastitih programskih rješenja za opće namjene.
- 5) Sigurna i etička upotreba tehnologije u učenju, društvenim odnosima i komunikaciji, što podrazumijeva zaštitu privatnosti i identiteta na Internetu, u skladu sa zakonima i pravilima koji vrijede u digitalnom društvu.
- 6) Razvijanje samostalnosti, samopouzdanja, vršnjačke saradnje i timskog rada što će učenicima omogućiti da se kreativno i slobodno izraze i razviju svoje ideje kreirajući različite digitalne sadržaje.

Svi navedeni ciljevi su u direktnoj vezi s medijskom i informacijskom pismenošću; više nije cilj predmeta da se ovlada nekim softwareom ili programom, već da to bude sredstvo za postizanje mnogo više postavljenih ciljeva.

No, nije informatika jedini predmet gdje je vidljiva veza MiP-a sa budućim predmetnim kurikulumima. **BJK, HJK, SJK:** *U pisanom obliku argumentuju i dokazuju tvrdnjama svoje stavove i promišljanja o analizi poznatih (obrađenih) tema ili tekstova prilagođenih određenoj razvojnoj dobi, koristeći validno objašnjenje i dokaze u skladu sa standardnojezičkom normom te koristeći informacijsko-komunikacijske tehnologije i različite izvore znanja.*

² Budući predmetni kurikulumi imaju 6 poglavlja: Opis predmeta, Ciljevi predmeta, Oblasna struktura predmeta, Ishodi učenja, Učenje i podučavanje predmeta te Vrednovanje. Ovakva struktura uveliko se razlikuje od postojećeg nastavnog programa (NP): gdje dominiraju nastavne jedinice.

Engleski jezik: *Cilj savremenog koncepta izučavanja engleskog jezika je razvijanje funkcionalne pismenosti (čestitka, CV, e-mail) i ovladavanje formatima i stilovima koji učenicima omogućavaju kritičko i kreativno pismeno izražavanje, a samim time i bolju prohodnost u akademskom i poslovnom svijetu, naročito u međunarodnom okruženju i profesijama u kojima ključnu ulogu ima upotreba engleskog jezika. Naročiti akcenat stavlja se na medijsku pismenost i komunikacije u pisanom i digitalnom okruženju (članci, blogovi).*

Psihologija: *Razvijati ključne kompetencije, prvenstveno socijalne i građanske kompetencije, kompetencije u znanosti i tehnologiji, kreativno-produktivne kompetencije, te učiti kako se uči (metakognitivna kompetencija).*

Posebno mjesto MiP će zauzimati kao jedna od oblasti u predmetu Društvo/Kultura/Religija koji, iako jedan od dva izborna predmeta za one koji ne idu na vjeronauku, nudi dovoljno prostora da se potpuno redefiniira postane mjesto iz kojeg će učenici temeljitije razvijati vlastitu medijsku i informacijsku pismenost.

Od zamišljenog i napisanog predmetnog kurikuluma do realizacije na samom času (i integracije sadržaja vezanih za MiP) – dug je put. Šta on, zapravo, podrazumijeva?

- 1) Kreiranje kvalitetnog ishoda, naprimjer: *Procjenjuje i spaja sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).*
- 2) Obuku nastavnica/nastavnika kako da pripreme nastavne sadržaje prilagođene uzrastu kako bi se ostvari ovaj ishod
- 3) Obuku nastavnica/nastavnika na koji način da prate ostvarenost ishoda kod svakog učenika pojedinačno
- 4) Kreiranje kvalitetnog sadržaja (i štampanog i digitalnog) koji će pomoći nastavnicima da rade s učenicima
- 5) Saradnju nastavnika i pomoć u ostvarivanju postavljenog ishoda kroz rad na različitim predmetima
- 6) Kvalitetna istraživanja koja će pratiti rad u učionici i na osnovu kojih će s emocijama korigovati rad i tako dodatno pomoći učenicima
- 7) Bogaćenje školske biblioteke i edukacija bibliotekara kako da budu resurs svake škole u izboru sadržaja na osnovu kojeg se poučava te kreiranja biblioteke kao mjesta gdje učenici sami razvijaju vlastite vještine pretraživanja, vrednovanja i preuzimanja potrebnih informacija.

Rezime: U zamišljenoj obrazovnoj reformi naglasak će biti na razvoju ključnih kompetencija – kritičko mišljenje, komunikacija, saradnja i kreativnost; sve one su preduvjeti da bismo dobili medijski i

nformacijski pismene građane. Da bi taj plan bio i ostvaren potrebno je ponuditi nastavnicima kvalitetne edukacije i u javnim istupima naglašavati koliko je obrazovanje važno.